

Kiusaamiseen puuttumisen ja sen ehkäisyn toimintasuunnitelma Kruunupyyn kunnan varhaiskasvatuksessa ja esikoulussa

Sisällysluettelo

Johdanto.....	3
Kiusaamisen ehkäiseminen.....	4
Esimerkkejä kuinka Kruunupyyn henkilökunta ennaltaehkäisee kiusaamista	5
Muita esimerkkejä:.....	5
Kiusaamistilanteisiin puuttuminen	6
Käytännön keinoja puuttua kiusaamiseen	7
Suunnitelman arviointi ja siitä tiedottaminen	8
Ryhmäkohtainen suunnitelma.....	8
Arviointi/Yhteistyö vanhempien kanssa	9
Esimerkkipohja kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmaksi.....	10
Suunnitelma pitää sisällään seuraavat asiat:.....	10
Päiväkodin kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma	11
Luettavaa lapsille:.....	12
Luettavaa aikuisille:	12

Johdanto

Perusopetuslaki (628/1998, 29§) edellyttää, että koulut laativat suunnitelman kiusaamisen ehkäisemiseksi ja kiusaamistilanteisiin puuttumiseksi. Perusopetuslaki kattaa esiopetuksen, minkä vuoksi myös päiväkodeilta edellytetään kyseistä suunnitelmaa, jos esiopetus tapahtuu siellä.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Folkhälsan toteuttivat sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön rahoittamaa **Kiusaamisen ehkäisy alle kouluikäisten lasten parissa**-hanketta vuosina 2009–2010. Selvitys osoitti, että kiusaamisen ehkäiseminen on syytä aloittaa jo varhaiskasvatuksessa ja että kiusaamiseen puuttumisen ja sen ehkäisyn toimintasuunnitelma tulisi ottaa osaksi varhaiskasvatuksen suunnitelmaa.

Päivähoidossa sovellamme kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaa ja esikoulun uusi opetussuunnitelma on valmisteltavana.

Kruunupyyn kunnan varhaiskasvatus-suunnitelman luvussa 1

"Tavoitteet, Arvot ja Visiot" lukee mm. seuraavaa:

"Kun lapsi voi hyvin, hänellä on mahdollisimman hyvät kasvun, oppimisen ja kehittymisen edellytykset. Lapsi nauttii yhdessäolosta toisten lasten ja aikuisten kanssa paikassa jossa he tuntevat iloa. Kiireetön ja turvallinen ilmapiiri antaa lapselle mahdollisuuden antautua eri leikkeihin, suunnata energiansa leikkiin, oppia ja uskaltaa ottaa vastaan arkipäivän pienet haasteet."

Tämän saavuttamiseksi meidän pitää kiinnittää huomiota siihen, että jokainen lapsi tulee nähdyksi, häntä kohdataan kunnioittaen ja kohdellaan oikeudenmukaisesti ja tasavertaisesti sekä yksilönä että osana lapsiryhmää.

Kiusaamiseen liittyvä kysely on lähetetty kaikille kunnan päiväkodeille ja kyselystä saatuja mielipiteitä on huomioitu suunnitelmassa. "Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa – Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman laatiminen" – kirja toimii suunnitelman pohjana (Stoor-Grenner, Kirves)

KIUSAAMISEN EHKÄISY
VARHAISKASVATUKSESSA
Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen
suunnitelman laatiminen

Lara Kirves | Maria Stoor-Grenner

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

folkhälsan

Kiusaamisen ehkäiseminen

Varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu lapsen oikeuksien yleissopimukseen. Siellä todetaan, että kaikilla lapsilla on samat oikeudet ja he ovat samanarvoisia, eikä ketään saa syrjiä. Siellä todetaan myös, että lapsella on oikeus suojaan fyysistä ja psyykkistä väkivaltaa vastaan ja samoin korostetaan lapsen oikeutta leikkiin, lepoon ja vapaa-aikaan.

Kiusaamisen ehkäisy on vaikuttamista lapsiryhmän toimintaan, turvallisen ryhmän luomista sekä vuorovaikutustaitojen vahvistamista. Ehkäisevä työ tulee aloittaa ajoissa, esim. ratkaisemalla konfliktit ja riidat mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Ennaltaehkäisevän työn tavoitteenahan on, ettei kiusaamista pääsisi syntymään!

Kiusaamisen ehkäisy perustuu aikuisen omien asenteiden tarkistamiseen, omaan suhtautumiseen jokaiseen lapseen, lapsiryhmään ja työyhteisöön sekä ymmärrykseen siitä, että aikuinen voi itse vaikuttaa ilmiön olemassa oloon. Aikuisen toiminta ja valinnat voivat ylläpitää kiusaamistilanteiden jatkumista ja mahdollistaa niiden syntymistä. Aikuisten tehtävä on kantaa vastuu kiusaamistilanteista, niihin puuttumisesta sekä ennaltaehkäisystä.

Päivähoitoyksikön on itse ratkaistava, millaiset keinot sillä hetkellä juuri nyt siellä olevien lasten kanssa olisivat tehokkaita. Kiusaamisen ehkäisy tulisi nähdä osana arjen pedagogiikkaa, joka muuttuu ja muotoutuu ryhmän ja lasten taitojen mukaan.

Yksi tärkeä osa ennaltaehkäisevää työtä on avoimen keskusteluilmapiirin ja osapuolten välisen luottamuksen luominen. Sen myötä syntyy vankka perusta ja kaikki tuntevat voivansa ottaa myös vaikeita asioita keskustelun aiheiksi.

Esimerkkejä kuinka Kruunupyyn henkilökunta ennaltaehkäisee kiusaamista

- Puhuminen yleisellä tasolla toveruudesta ja siitä, että kaikki ovat samanarvoisia
- Teematyöskentely; kertominen. Millainen on hyvä kaveri? Miksi haluamme, että kaveri on sellainen?
- Havainnointi ja puuttuminen välittömästi, kun näkee tai kuulee jotain; lasten havainnointi, täti "on läsnä" vaikka lapset leikkivät ja leikki sujuu hyvin. Aikuisilla on "haukan silmät"!
- Aikuiset toimivat hyvinä esimerkkeinä
- Toleranssi; kaikki ovat yhtä tärkeitä ja arvokkaita
- Aikuiset ovat valppaina ja seuraavat lasten keskusteluja, keskustelevat lasten kanssa ja antavat lapsille mietittävää
- Askeleittain ja Start opetusohjelmat työvälineinä
- Säännöt ovat: kaikki saavat olla mukana
- Rohkaiseminen ja arvostaminen lisäävät itseluottamusta ja vahvistavat itsetuntoa
- Me-hengen ylläpitäminen, yhteenkuuluvuus
- Lapset oppivat ymmärtämään että he ovat eri-ikäisiä ja että kaikki eivät vielä osaa kaikkea.
- Anteeksipyyntö tai halaus
- Kirjojen lukeminen aiheesta esim. ulkopuoliseksi tunteminen
- Lasten jakaminen pienryhmiin, vähemmän lapsia/akuinen (omahoitajajärjestelmä)
- Ilmapiiirin luominen, jossa kaikki viihtyy ja jokaista lasta hyväksytään omana itseään
- Jokaiselle lapselle annetaan positiivista huomiota
- Yksittäinen lapsi tulee nähdyksi

Muita esimerkkejä:

- Keskustelu käsitteistä (esim. kiusoittelu/laskea leikkiä) ja päiväkodin arvopohjasta
- Tilanteiden ja konfliktien dokumentointi seurantaan varten
- Yhteysleikkien leikkiminen
- Keskustelu esim. syntymäpäiväkutsuista tai lelupäivistä päiväkodilla. Miksi ne ovat osana toimintaa, valitsevatko lapset itse ystävänsä esim. syntymäpäivänään?
- Sosiogramman käyttö
- Ohjeita vuorovaikutuksen ja viihtyvyyden tukemiseksi laaditaan yhdessä lasten kanssa
- Ryhmän aikuiset toimivat hyvinä esimerkkinä ohjaamalla ja osallistumalla leikkeihin.
- Hyvän yhteyden kehittäminen ja ylläpitäminen lapsen vanhempiin
- Yhteydenotto erikoislastentarhanopettajaan ja muuhun asiantuntijaan tarvittaessa

Kiusaamistilanteisiin puuttuminen

Yksi tärkeä osa suunnitelmaa on kirjata ylös ja konkretisoida, kuinka päiväkodissa puututaan johdonmukaisesti lapsiryhmässä ilmeneviin kiusaamistilanteisiin. Kiusaamistilanteisiin puuttuminen pienten lasten parissa onnistuu vielä melko helposti.

Aikuinen näyttää selvästi ja selkeästi lapselle, että käyttäytyminen ei ole hyväksyttävä. Tämä riittää usein ja kiusaaminen loppuu. Aikuinen seuraa myös jatkossa tarkasti miten lapset toimivat yhdessä. Samalla aikuinen varmistaa, että käyttäytyminen on päättynyt.

Pienelle lapselle aikuisen rooli on merkittävä. Taitava ja empaattinen aikuinen saa pienet lapset kertomaan asioista herkästi, jolloin tilanteet tulevat aikuisen tietoon. Alle kouluikäisellä lapsella kiusaamiseen liittyvät roolit eivät ole vielä kovin pysyviä, kiusaamistilanteet eivät ole jatkuneet vuosia eivätkä pienten lapsen sosiaaliset suhteet ole vielä niin monimutkaisia kuin kouluikäisten. Lasten identiteetti ei ole muotoutunut kiusaajaksi tai kiusatuksi ja aikuinen pystyy vielä vaikuttamaan tähän.

Oikeanlaisen toimintatavan valinta edellyttää lasten tuntemista sekä tilanteen havainnointia. Puuttumiseen tulee siksi luoda sellainen rakenne, että kaikki osapuolet tietävät miten toimitaan kun kiusaamistilanne tulee esiin.

On tärkeää, että kaikki osapuolet (henkilökunta, vanhemmat ja lapsi) tietävät miten toimitaan kun kiusaamistilanne tulee esiin.

Vanhempien tulee tietää, keneen he ottavat yhteyttä kun kiusaamistilanne on käsillä. Vanhempien tulee myös tietää, miten päivähoiton henkilöstö aikoo selvittää tilanteen, miten he aikova puuttua tilanteeseen ja seurata tilannetta, jotta kiusaaminen saadaan päättymään.

Henkilökunnan tulee tietää kenen vastuulla on vanhempien informointi ja kuka kirjaa ylös keskustelun tuloksia.

Henkilökunnan tulee myös tietää miten tilannetta seurataan ja kenen vastuulla seuranta on.

Kiusaamistilanteiden ratkaiseminen tapahtuu eri tavalla kuin riitojen ratkaiseminen, koska kiusaamistilanteissa uhri ei pysty puolustamaan itseään ja tapahtuu vallankäyttöä. Tämän vuoksi on hyvin tärkeää, että päiväkodin henkilökunta on tietoinen kiusaamisilmiön mekanismeista ja havainnoi tilannetta niin, että hän pystyy arvioimaan, milloin kyseessä kiusaaminen.

On tärkeä puuttua lasten välisiin riitoihin ja konflikteihin, mutta toimintatavat vaihtelevat tilanteen mukaan.

Väkivaltainen ja aggressiivinen käyttäytyminen voi johtua monista asioista; kypsyttömyydestä, itsehillinnän puutteesta tai neurologisista syistä. Jos huomioimme lapsen, joka käyttäytyy aggressiivisesti tai väkivaltaisesti, keskustelua käydään ensisijaisesti vanhempien ja erityislastentarhanopettajan kanssa.

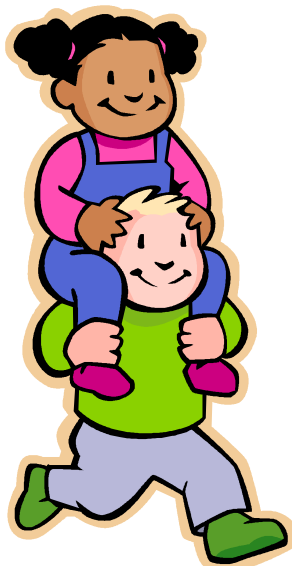
Käytännön keinoja puuttua kiusaamiseen

Aikuisen vastuulla on aina puuttua huonoon kohteluun. Lapsilla on erilainen sietokyky kestää kaltoin kohtelua ja on tärkeää, että työntekijät tuntevat lapset hyvin ja tunnistavat lasten yksilölliset tavat reagoida sekä erilaiset temperamentit.

Henkilökunta puuttuu välittömästi kaikkiin epäilemiinsä kiusaamistapauksiin ja keskustelee sekä kiusaajan että kiusatun kanssa. On tärkeä selvittää säännöt lapsille heti kun ongelmatilanne huomataan, eli nollatoleranssi kiusaamisen suhteen. Jutellaan lasten kanssa ryhmässä ja mietitään tapahtunutta tai mitä voi tapahtua eri tilanteissa. Tarvittaessa otetaan yhteyttä vanhempiin. Keskusteluja on tärkeä käydä myös henkilökunnan kesken, jotta kaikki noudattavat annettua suunnitelmaa.

Tilanteen niin vaatiessa henkilökunta turvautuu asiantuntijan, esim. erityislastentarhanopettajan, psykologin tai neuvolan apuun, jotka vuorostaan ottavat asian käsiteltäväksi lapsitiimissä KELPO -mallin mukaisesti. Lapsitiimi ottaa tarvittaessa yhteyttä viranomaisiin.

Henkilökunta lukee aiheesta kirjoja ja satuja lapsiryhmälle (ks. liite). Jos tilanne on vaikea käsitellä, otetaan yhteys asiantuntijaan esim. erityislastentarhanopettajaan, psykologiin tai oppilashuoltoon.

Suunnitelman arviointi ja siitä tiedottaminen

Kiusaamiseen puuttumisen ja sen ehkäisyn suunnitelma laaditaan toimintakauden alussa. Päiväkodin koko henkilökunta osallistuu suunnitelmatyöhön. Tämän jälkeen suunnitelma käydään läpi säännöllisesti esim. koulutuspäivien aikana tai muuna aikana kun kaikki ovat kokoontuneet yhteen. Suunnitelman kokoaminen on prosessi, ja tärkeintä on että kaikki sitoutuvat suunnitelmaan, ovat tietoisia suunnitelmasta ja saavat mahdollisuuden osallistua keskusteluun.

Ryhmät laativat *ryhmäkohtaiset suunnitelmansa* ryhmäytämisen jälkeen syksyllä. Henkilökunta voi esim. kokoontua iltapalaveriin toimintakauden aikana ja samalla tarkistaa suunnitelman.

Ryhmäkohtainen suunnitelma

Ryhmäkohtaisen suunnitelman laadinnassa otetaan huomioon niin koko lapsiryhmän ominaisuudet kuin lasten yksilölliset piirteet. Ryhmäkohtaiseen suunnitelmaan kirjataan ne konkreettiset ehkäisyn ja puuttumisen keinot, jotka toimivat parhaiten tässä ryhmässä ja tämän ryhmän jäsenten kanssa.

Koko toimintayksikön yhteinen suunnitelma näytetään vanhemmille.

Suunnitelman tulee olla saatavilla osastolla, esim. ilmoitustaululla ja eteisessä.

Suunnitelmasta löytyy versio osaston Kelpo-mapista.

On tärkeää, että uudet työntekijät ja sijaiset tutustuvat suunnitelmaan.

Ruutu 1: Kiusaamisen ehkäisy

Ruutu 2: Kiusaamiseen puuttuminen

Arviointi/Yhteistyö vanhempien kanssa

Yhteistyö vanhempien kanssa tapahtuu mm. seuraavasti:

- Kerromme vanhemmille ensimmäisessä vanhempainillassa päiväkodin kiusaamisen vastaisesta toimintasuunnitelmasta (keskustelupohja löytyy suunnitelman liitteenä) ja jaamme suunnitelman.
- Henkilökunta toimii avoimesti ja kuuntelee vanhempia. Henkilökunta rohkaisee vanhempia toimimaan avoimesti ja kertomaan mielteitään, jotta päiväkotia voi auttaa lasta parhaalla mahdollisella tavalla.
- Henkilökunta toimii vilpittömästi ja rehellisesti; kertoo vanhemmille miten lapsen päivä on mennyt.
- Teemme työtä, jotta vanhemmat voivat luottaa siihen, että päiväkodista löytyy osaamista ja välineitä tilanteen ratkaisemiseksi.

Henkilökunta:

- Arvioi ja päivittää suunnitelman tasaisin välein. Henkilökunta virkistää muistinsa sen sisällöstä.
- Saa koulutusta kiusaamisilmiöstä ja voi päivittää tietojaan.
- Työstää omia suhteita hyvän ilmapiirin luomiseksi työpaikan jäsenten keskuudessa. Positiivisen ja kunnioittavan ilmapiirin edistäminen työkavereiden välillä on edellytys positiivisen ilmapiirin edistämiseksi lapsiryhmässä.
- Kun uusi työntekijä aloittaa työnsä, hän saa tietoa suunnitelmasta. Suunnitelma löytyy KELPO – mapista ja tarkoitus on, että kaikki lukevat sen.

Kiusaamiseen puuttumisen ja sen ehkäisyn suunnitelman on laatinut työryhmä, johon kuuluu Pia Grahn, Malin Flemming-Nyman, Janet Storrack, Yvonne Holmstedt och Märta Nygård.

Esimerkkipohja kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmaksi

Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma osana yksikön varhaiskasvatuksen suunnitelmaa

Kiusaamisen ehkäisyn ja siihen puuttumisen tulisi olla johdonmukaista ja suunnitelmallista työtä. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma on hyvä laatia kaikkiin toimintayksiköihin. Sen laatiminen edellyttää tietoisuutta kiusaamisilmioistä sekä päiväkodin yhteistä keskustelua aiheesta. Suunnitelma liitetään osaksi yksikön varhaiskasvatuksen suunnitelmaa. Suunnitelmassa kerrotaan mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja tarkasti, millä tavalla kiusaamiseen puututaan.

Suunnitelma pitää sisällään seuraavat asiat:

1. Päiväkodin henkilöstön yhteinen näkemys kiusaamisesta ja yhteinen tavoite kiusaamisen ehkäisemiseksi
2. Kiusaamisen ehkäisyn keinot
3. Kiusaamisen puuttumisen keinot
4. Suunnitelman arviointi ja siitä tiedottaminen (uusi henkilöstö, vanhemmat, yhteistyökumppanit)
5. Ryhmäkohtainen suunnitelma

Päiväkodin kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma

Lukuvuosi: _____

Laadittu: _____

Kirjaaja: _____

1. Mitä kiusaaminen on?

2. Kiusaamisen ehkäisy (miten tässä päiväkodissa ehkäistään kiusaamista?)

3. Kiusaamiseen puuttuminen (miten ja millaisiin tapauksiin tässä päiväkodissa puututaan?)

4. Suunnitelman arviointi ja siitä tiedottaminen

Luettavaa lapsille:

De kallar mig Tjockis/ JS Jackson
Tala sanning/ Ulrika Slottnér (3-6 vuotiaat)
Rädda Vilda/ Rädda Molly/ Carina Wilke (6-9 vuotiaat)
Saga och regnbågen/ Carina Wilke (3-6 vuotiaat)
Alfons-böckerna / Gunilla Bergström / Mikko Mallikas kirjat
Tilda med is och sol/ Carina Wilke
Pelle Svanslös-böckerna (t.ex. Pelle Svanslös får en kompis)/ Gösta Knutsson /
Pekka Töpöhäntä kirjat (esim. Pekka Töpöhännän ystävä)
Resan till urskogens ände/ Petra Szabo
Billy och arga Lotta/ Birgitta Stenberg
Pricken/ Margret Rey
Den fula ankungen/ HC Andersen / Pieni ankanpoikanen

Luettavaa aikuisille:

Slåss för det goda!/ Björn Lindell
Mobbning och människovärde/ Gunnar Höistad
Mobbning kan stoppas! Verktyg för lärare och pedagoger/ Helle Höiby
Mobbning bland barn och ungdomar/ Dan Olweus
Stoppa mobbning - steg för steg/ Sylvia Laserow
Mobbningens tre ansikten / Barbara Colorosa